

Mijn held is een leerkracht!

Interculturele communicatie in een superdivers onderwijslandschap

Fanny Matheusen
transitiepedagoog

goes

thing

TOPOI: sleutels voor interculturele communicatie

- TOPOI: what's in a word?
- Per invalshoek: enkele aanknopingspunten
- Toepassen op een casus
- Gouden raad van tante Kaat

Elke communicatie is IC communicatie

- ... maar ook 'gewone' communicatie:
handelingsbekwaamheid van de LK=basis
- Grondhouding=presentie, er-zijn, ont-moeten
- Culturele factoren zijn steeds van belang.
Focus op etniciteit=zorg
- Extra dimensie in communicatie met
migranten: erbij horen² (inhoud en relatie!)

TOPOI

- **Taal:** Betekenissen van ieders verbale en non-verbale taal

Verstaanbaarheid

- **Ordering:** De zienswijze en logica van eenieder

Waarheid

- **Personen:** Identiteit en betrekking: wie is eenieder voor elkaar en voor zichzelf? Hoe is de onderlinge relatie?

Juistheid

- **Organisatie:** Functionele kader: hoe is het georganiseerd en hoe zijn de machtsverhoudingen

- **Inzet:** Motieven of beweegredenen van eenieder

Waarachtigheid

Het unieke aan TOPOI?

- Multiperspectiviteit:

Mijn aandeel

Het aandeel van de ander

De invloed van sociale representaties (men)

- De O van organisatie in een communicatiemodel
- Analyse én interventiekaders

TAAL

Casus

Een leerling wordt naar de directie gestuurd. De leerkracht geeft aan dat ze zich genegeerd en niet gerespecteerd voelt. Ze gaf deze jongen een opmerking in de klas en hij wou niet luisteren. Zij zei hem: “Ga maar naar de directeur want zo’n mensen als jij hebben zeker nog meer op hun kerfstok...”

TAAL in deze casus

- In wiens taal wordt er gesproken?
- Welke non-verbale taal is waarneembaar?
Hoe wordt dit geïnterpreteerd? Hoe zie je
‘negeren’, hoe zie je ‘niet respecteren’?
- De betekenis van metaforen: ‘kerfstok’

Aanknopingspunten

- Dagdagelijkse verwarringen: misverstanden verbaal en non-verbaal
- Direct en indirect taalgebruik
- Kennis van NL taal of minder taalvaardig zijn in een vaak verbale setting
- Vakjargon
- Meerwaarde van meertaligheid

T-tool: Een toegankelijk gesprek

- Weinig info tegelijkertijd
- Kort en duidelijk spreken
- Laat pauzes
- Gebruik dagelijkse woorden, vermijd jargon
- Vermijd woordgrapjes, beeldspraak, dubbele ontkenningen
- Spreek correct NL
- Laat leerlingen/ouders in eigen woorden vertellen. Tijd!
- Vraag 'Wat...' ipv 'Heb je...'

Extra: werken met informele tolken in het onderwijs

- Taboes, schaamte
- Woordenschat 2^e en 3^e generatie
- Emotionele betrokkenheid
- Verstoring machtsverhoudingen gezin
- Roddelen

Vlamingen zeggen de
buitenlanders houden de
integratie tegen

ORDENING

- Eenieder heeft een eigen kijk op (lezing van) de werkelijkheid
- Eenieder handelt vanuit een eigen logica
- De invloed van de sociale omgeving op iemands kijk en logica

Casus

De turnjuf stelt blauwe plekken vast bij een kindje van Ghanese afkomst. Ze spreekt erover met een collega, die haar zegt 'Afrikaanse ouders slaan veel vaker, maar we mogen dat niet toelaten. Ga ermee naar de directeur.' De directeur zegt de leerkracht: 'Ik loop geen risico, ik ga dit melden aan het VK.' Wanneer de ouders opgeroepen worden, zijn ze erg boos op de school en ontkennen alles.

ORDENING in deze casus

- (Hoe) mag/moet je een kind straffen?
- “It takes a village to raise a child.” Waar is het opvoedingsnetwerk van deze ouders?
- Wat is er gemeenschappelijk? Mogelijkheden tot herkaderen?
- Rol van vooroordelen en witte privileges in deze casus?

Aanknopingspunten

- Autonomie-gedreven modellen in opvoeding, onderwijs, hulpverlening
- Seculier
- Hiërarchische structuur
- Hoe omgaan met angst en onzekerheidsvermijding?

De dominante waarden en normen worden nooit in vraag gesteld. Zij zijn de impliciete norm bij het tolereren van verschil (=de afwijking).

O-Tool

O-bserveer

B-eschrijf

I-nterpreteer

O-ordeel

“Oordeel niet over anderen voordat je dezelfde levensreis in zijn schoenen hebt gemaakt. “

PERSONEN

- Het relationele aspect van de communicatie
- De uitwisseling van beelden van zichzelf en van de ander
- De onderlinge betrekking
- De invloed van de sociale omgeving

Casus

Een moslim komt bij de directeur: “Mijn dochter mag niet meer mee gaan zwemmen. “

PERSONEN in deze casus

- Zit hier een moslim of een vader?
- Wie is de vader in de ogen van de directeur?
- Speelt levensbeschouwing een rol? Andere elementen?
- Zijn er vooroordelen in het spel?
- Wie zit er niet aan tafel maar speelt wel een rol? Moeder, familie, buurt, moskee,...

Aanknopingspunten

- Contextueel werken is een pluspunt
- Overleg en uitwisseling ruimte geven
- Transparante communicatie
- Verschil verschil laten zijn
- Bewustzijn van stereotypen en vooroordelen

P-tool: hou rekening met effecten van stereotypering en discriminatie

- Bevestiging (self-fulfilling prophecy)
- Overgevoeligheid => slachtoffer-rol
- Er als de dominante groep willen uitzien <=> assimilatie
- In opstand komen => zich afzetten, agressie
- Zelfmanifestatie of zelfverheerlijking

ORGANISATIE

- Het functionele kader: functie, procedures, regelgeving, agenda, beschikbare tijd, ...
- Machtsverhoudingen
- Kennis en beelden van de instelling
- Beleid van de organisatie

Casus

Een anderstalige kleuter slaagt niet voor de Toetertest. Het CLB neemt een bijkomende intelligentietest af. Het kind haalt een score van 92. De ouders worden uitgenodigd op gesprek. Zij worden voor de keuze gesteld: ofwel de kleuterklas overdoen of een verwijzing naar buitengewoon onderwijs. De ouders willen geen van deze opties. Zij vinden hun kind slim. Toch?

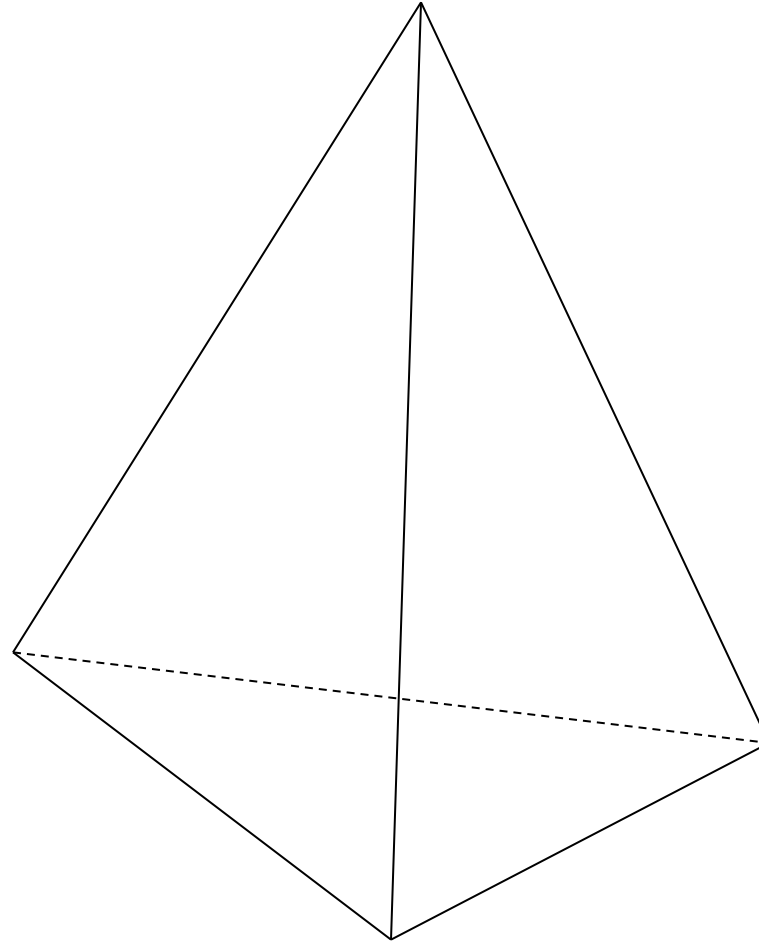
ORGANISATIE in deze casus

- Belgische wetgeving
- Onderwijsdecreet
- Kinderrechtenverdrag
- Inzet van een tolk/bemiddelaar
- Tijdsfactor
- Macht

Aanknopingspunten

- Regel-rijke omgeving
- Evenwicht publieke-privéruimte
- Monochroon tijds kader
- Expliciteren van niet-onderhandelbaar kader
- Inclusieve benadering gericht op kwaliteit:
doen ipv 'het erbij doen'

ORG-tool: Diversiteitsvraagstukken

Erkende gelijkheid

Erkende diversiteit

Inclusief denken en handelen

Gelijkwaardigheid

INZET

- Alle gedrag is communicatie = invloed
- Binnenkant en buitenkant: bedoelingen en effecten van de communicatie

“In elk verwijt zit een verlangen.”

Oefening: omkeren

- Met welke leerling heb je het lastig in de klas?
- Met welke collega heb je het moeilijk in het team?

Wat als je in de binnenkant van
mensen kan kijken?

<https://www.youtube.com/watch?v=LfeXxkbgCV>
E

Stapstenen van erkenning

- Erkenning
- Miskenning
- Verwerping

Erkenning $\neq$ gelijk geven

3 manieren van erkenning
geven

Aanknopingspunten

- Elk verhaal uniek laten?
- 'Minder' geven = 'Meer' ontvangen
- Met al je zintuigen communiceren
- Eigen inzet duiden
- Leerprocessen breed interpreteren

I-Tool

Gevoelige zones in interculturele contacten

Gids-ideeën: voorgeschreven gedragingen of aangeleerde en in het geheugen gestockeerde houdingen.

Archaïsmen: modellen van vroeger gedrag, over het algemeen problematisch, die men min of meer achter zich heeft kunnen laten, op een individuele manier of via de samenleving, door collectieve vooruitgang

Historische geschillen: vloeien voort uit vroegere sociale conflicten. Feiten uit de geschiedenis blijven hangen in het gedachtegoed van volkeren

Verdringen: in de eigen geschiedenis pijnlijk beleefde feiten, die bewaard worden in het onderbewuste.

Gouden regels in interculturele communicatie

- Elke persoon is uniek
- Fouten maken in de communicatie is onvermijdelijk; leer werken met de effecten van je communicatie
- Zet jezelf in de spotlights: ga op zoek naar je eigen referentiekader, je eigen waarden en normen, je vooroordelen en stereotypen en ga hier bewuster mee om
- De kunst van het vragen stellen
- Leer door te doen: ga de dialoog aan!

En verder...

LEESVOER:

- Hoffman, E. (2009). *Interculturele gespreksvoering. Theorie en praktijk van het TOPOlmodel*. Meppel: Bohn Stafleu van Loghum.
- Matheusen, F. e.a. auteurs (2012) *Handboek Interculturele Competentie*, uitgeverij Politeia.
- Cohen, E. (1994) *Designing groupwork: Strategies for the Heterogeneous Classroom*. Teacher's College Press.
- Gay, G. (2010) *Culturally Responsive teaching*. Seattle: Teacher's College Press.
- Hajer M. e.a. (2007) *Open ogen in de kleurrijke klas: perspectieven voor de onderwijspraktijk*. Bussum: Coutinho.
- Shadid, W.A. (1998 en 2007). *Grondslagen van interculturele communicatie: studieveld en werkterrein*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

SAMENWERKEN:

<http://www.schoolmakers.be/>

Dank!

- Lees het boek
'Mijn held is een ...'
- Boek een lezing
- Volg de vorming
"Zorg en zelfzorg in een wereld
van verschil"

www.goes-thing.be

[facebook/goething](https://facebook.com/goething)

<http://goes-thing.blogspot.be/>

